

# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> Nov., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

## FAVQULODDA VAZIYAT OQIBATIDA JAROHATLANGAN AHOLIGA TIBBIY YORDAM VA DAVOLASH-PROFILAKTIKA ISHLARINI TASHKIL QILISH

Qarshiboyeva Dildora Yusup qizi

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jizzax jamoat salomatligi texnikumi  
favqulotta holatlar tibbiyoti fani o'qituvchisi

### Annotatsiya:

Ushbu maqolada favqulotda vaziyatlar va bu holatda tez tibbiy yordam ko'rsatish, uning ahamiyati va uning xalqaro standartlari tahlil qilingan. Bundan tashqari ushbu maqolada favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam ko'rsatishning o'ziga hos jihatlari uning ahamiyati yoritib berilgan.

**Kalit so'zlar:** Barcha tibbiyot xodimlari turli xil shikastlar, to'rtinchi qismdan yuz beradigan kasalliklarning asosiy belgilarini puxta bilishlari, bu shikastlar va holatlar paydo bo'lganda odamlarning zarar ko'rishi yoki kasallanishi qanchalik xatarli ekanligini tasavvur qilishlari lozim.

Favqulodda vaziyat holatida jarohatlangan va xastalikka uchragan aholiga tibbiy yordamni to'g'ri tashkil qilish maqsadida hozirgi paytda tibbiy yordam bosqichlarini fuqarolar muhofazasi tizimida bir necha bosqichlarda joylashtirish (etalonlashtirish) ko'zda tutiladi. Ya'ni davolash ishlari bir necha bosqichda bajariladi. Odatda tinchlik davrida davolash ishlari bir tibbiy bosqichda bajarilsa, favqulodda vaziyatlar holatida davolash, qayta tiklash ishlari bir necha bosqichlarda tashkil qilingan kasalxonalarda bajariladi. Ushbu tartibda jarohatlanganlarga va bemorlarga o'choqdan tashqarida evakuatsiyalash yo'nalishida joylashtirilgan kasalxonalar kollektorlari, kasalxonalar bazalarida ko'rsatilishi nazarda tutiladi. Bunda davolash - profilaktika ishlarining to'plami bosqichma-bosqich bir necha vaqt mobaynida ko'rsatilishi belgilanadi. Ya'ni boshqacha qilib ta'riflanganda, favqulodda vaziyatlar paytida uning oqibatlarini yo'qotish jarayonlarida aholiga tibbiy yordam ko'rsatish bir necha bosqichlarda, har xil vaqt mobaynida ko'rsatilishi rejalashtiriladi.

Tibbiy yordam va davolash-profilaktika ishlar tizimi tartibida fuqarolar muhofazasining tashkil etilgan bosqichlariga quyidagilar kiradi: BTYO - birinchi tibbiy yordam otryadlari, SEG - saqlash evakuatsiyalash gospitalari, BK - bosh kasalxonalar, KK - kasalxonalar kollektorlari, KB - kasalxonalar bazalari, IK - ixtisoslashtirilgan kasalxonalar. Bu davolash-profilaktika muassasalari evakuatsiya





# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> Nov., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

Har bir kasalxona bajarishi shart bo'lgan vazifalar vaziyatga qarab o'zgartirilishi mumkin.

Evakuatsiyalanish bosqichlarida tashkil qilingan kasalxonalar tashkiliy jihatdan favqulodda vaziyat o'chog'ida turi, hajmi jarohatlanishlar darajasiga qarab o'zgartirilishi mumkin. Ammo har qanaqa vaziyatlarda ham, har bir bosqichga o'ziga xos bo'lgan faoliyatlar yo'nalishida vazifalar berilishi kerak. Ya'ni tibbiy yordam ko'rsatish bosqichlarida tashkil qilingan har bir davolash- profilaktika muassasalari uchun ma'lum mutaxassislar yo'nalishiga asoslangan holda tibbiy yordam ko'rsatish prinsipi yotadi. Ana shu prinsiplarga asosan tibbiy yordam ko'rsatish bo'limlariga quyidagi vazifalarni bajarish yuklatiladi:

- jarohatlanganlarni qabul qilish;
- ularni tibbiy ro'yxatdan o'tkazish;
- tibbiy saralash;
- sanitar tozalash , degazatsiya, dezaktivatsiya hamda dezinfeksiyalash, jarohatlanganlarga, ularning kiyim-boshlariga himoya vositalari bilan tozalash ishlarini o'tkazish;
- jarohatlanganlar va bemorlarga tibbiy yordam ko'rsatish, jarrohlik bog'lagich ishlari, terapevt tibbiy tekshiruv muolajalari va hokazolar;
- jarohatlanishlar va kasallik holatlariga qarab, ularni kerak bo'lsa, yotqizib davolash;
- tibbiy yordam ko'rsatilgandan so'ng keyingi bosqichlarda davolanishga ehtiyoji bo'lganlarni evakuatsiyalashga tayyorlash;
- yuqumli xastaliklarni vaqtinchalik izolatsiyalash.

Ushbu vazifalar tibbiy xizmat ko'rsatish bosqichlarining hammasi uchun belgilangan vazifalardir. Ammo har bir kasalxonalarining ixtisoslashishiga qarab ularga belgilanadigan vazifalarga yuqoridagilar ham qo'shib belgilanishi kerak. Tibbiy xizmat ko'rsatish bosqichlarining barchasi tashkiliy tuzilishi bilan ko'pincha o'xshashlikka egalar, masalan, tibbiy yordam ko'rsatish bosqichi uchun boshqaruv bo'limi, apteka, laboratoriya, oshxona, zaxira xonalar va boshqa yordamchi bo'limlar bo'lishi ko'zda tutilgan. Har bir kasalxonaning ishlashini ta'min etuvchi ushbu bo'limlarning katta-kichikligi o'sha kasalxonaning quvvatiga, yordam ko'rsatish yo'nalishiga bog'liq. Tibbiy xizmat ko'rsatish bosqichlarining davolash profilaktika ishlarini bajarish darajasi, hajmi shunday belgilanadiki, har qaysi bosqichdan yuqorida turgan davolash bosqichi oldingi bosqichdan to'laroq, malakaliroq tibbiy yordam ko'rsatish imkoniyatiga ega.



# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> Nov., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

Hozirgi paytda fuqarolar muhofazasi tizimida tibbiy yordam ko'rsatish, davolash va profilaktika xizmati ko'rsatish tizimida quyidagi tibbiy yordam xizmatlari mavjud:

- birinchi tibbiy yordam asosan talafotlar o'chog'ida o'z o'ziga, bir-biriga yordam tarzida hamda sanitarlar, sanitar drujinachilar tomonidan ko'rsatiladi;

- birinchi vrachlik yordami asosan BTYO larda ko'rsatiladi;

- ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam, asosan KK bazasida malakali mutaxassislar tomonidan ko'rsatiladi. Ixtisoslashtirilgan kasalxonalar sanitar yo'qotishlar o'chog'ining tashqarisida, evakuatsiyalash bosqichlarida tashkil qilinadilar. Shuni qayd qilish kerakki, harakatdagi harbiy tibbiy xizmat tizimida hozirgi paytda besh turdagi yordam ko'rsatish qabul qilingan. Birinchi tibbiy yordam, vrachgacha bo'lgan tibbiy yordam, birinchi vrachlik yordami, malakali tibbiy yordam va ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam turlari joriy qilingan, amalda jarohatlanganlarga qancha tez ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko'rsatish bosqichiga yetkazilsa, shuncha natijalar yaxshi bo'ladi, jarohat olganlar hamda kasallarning tuzalib ketishi shuncha tez amalga oshadi. Ammo hozirgi paytda davolash-evakuatsiyalash bosqichlarida tashkil qilingan kasalxonalarning favqulodda vaziyatlar o'chog'idan ancha olis masofalarga yoyilib ketishi ixtisoslashgan kasalxonalarning o'choq bilan oralarini ancha uzoqiashtirishi mumkin. Shuni nazarga olgan holda jarohatlanganlarga tez shoshilinch hamda o'z vaqtdan kechiktirilmagan muddatda tibbiy yordam ko'rsatish maqsadida jarohatlanganlar, maxsus ixtisoslashtirilgan kasalxonalarga yetkazilishi muhim hisoblanadi. Buning uchun evakuatsiyalashga ajratilgan transport vositalarining harakatchanligini oshirish yoki tibbiy yordam ko'rsatish bosqichlari orasidagi masofani joriy etish talab etiladi. Bundan oldingi davrlarda harbiy urushlar, favqulodda tabiiy ofatlarda tibbiy yordam tizimlarining faoliyatlari shuni ko'rsatadiki, jarohatlanganlarni davolashda u larga sarf bo'lgan vaqt sog'ayishiga to'g'ridan-to'g'ri bog'liq ekan. Bunda:

- birinchi tibbiy yordamni 0,5 - 1 soatda;

- birinchi vrachgacha yordam 1,5 soatda;

- birinchi vrachlik yordami 5 soatgacha;

- malakali tibbiy yordam 8 soatgacha;

- ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam 12-24 soatdan oshmasligi kerak, aks holda davolanish natijalari og'ir asoratlarga olib keladi. Ushbu holatni to'g'ri tahlil qilish uchun ham tibbiy yordam ko'rsatish bosqichlarini joylashtirishda vaqt ko'rsatkichini nazarda tutmoq maqsadga muvofiq deb topilgan. Har bir tibbiy yordam ko'rsatish bosqichida davolash profilaktika ishlari shunday bajarilishini ta'minlash zarurki,



# Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> Nov., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

ko'rsatilan tibbiy yordam jarohatlanganlarni keyingi bosqichdagi davolash-profilaktika bosqichigacha evakuatsiyalashni beozor ta'minlay olishi hamda kechiktirilishi mumkin bo'lmagan tibbiy yordamni albatta ushbu bosqichda joriy etilishini ta'minlay olishi lozim.

Ikkinchi jahon urushida tibbiy yordam ko'rsatishning natijalari shuni ko'rsatdiki, tibbiy yordam ko'rsatishning natijalari birinchi tibbiy yordamni qay darajada o'z vaqtida ko'rsatilishi bilan bog'liq bo'lgan. Jarohatlanganlardan birinchi tibbiy yordam o'z vaqtida ko'rsatilganlarining 80 % tez asoratsiz tuzalib, o'z qismlariga qaytarilganlar. Shuni e'tiborga olgan holda, birinchi tibbiy yordam qay darajada bajarilishi alohida mohiyatga ega.

Xulosa o'rnida yer qimirlashlar, suv toshqinlari, avariya-katastrofalar oqibati shuni ko'rsatdiki, favqulodda vaziyatlarda talafot ko'rgan o'choqda transport yo'llari, kommunikatsiyalar buziladi, bunda tibbiy yordam ko'rsatishga rejalashtirilgan bo'linmalarning o'zlari ham favqulodda hodisa ta'siridan zarar ko'radilar va ularning o'zlari har tomonlama, shu jumladan, tibbiy yordamga muhtoj bo'ladilar. Jarohatlangan aholiga tibbiy yordam ko'rsatish uchun esa, bunday sharoitda tashqaridan, ya'ni sanitar yo'qotishlar o'chog'idan boshqa shahar, viloyat, tumanlardan tibbiy mutaxassislar, sanitar transportlari, doridarmonlar safarbar qilishga to'g'ri keladi. Bu esa o'z navbatida ma'lum bir vaqtni talab etadi. Natijada to'chdan tibbiy yordam ko'rsatuvchi mutaxassislar yetib kelguncha birinchi tibbiy yordam ko'rsatish kechikadi. Natijada kechikib tibbiy yordam ko'rsatish oqibatlari asoratsiz tugamaydi. Shu sababli favqulodda vaziyatda sanitar yo'qotishlar o'chog'ida birinchi tibbiy yordamni, shu o'choqdagi aholi o'z-o'ziga va bir-biriga ko'rsatishi kerak. Buning uchun esa, tinchlik davrida barcha aholini birinchi tibbiy yordam ko'rsatishga o'qitish, o'rgatish alohida ahamiyatga ega bo'ladi.

## Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R.U. Muhitdinov, N.S. Tojiboyev. Favqulodda vaziyatlarda tibbiy yordam ko'rsatish. Namangan, 2002.
2. К. Турсунов, И Канаев. «Сели, Лавина, Землетрясения - как их предсказать». «Fuqaro muhofazasi». «Гражданская защита». O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligining ijtimoiy ommaviy va ilmiy amaliy jurnali, 2001, №2, 17-bet.
3. Т.Негматов. «Предупреждения чрезвычайных ситуаций природного характера».



## Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25<sup>th</sup> Nov., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: [econferenceseries.com](http://econferenceseries.com)

4. Z. Soatov. «Aholining zilzila ro‘y bergandagi harakatlari». «Памятка населения о действиях при землетрясениях», 2001, №2, 36-bet.
5. Р.Г. Имангулов. Медицинская служба и защита от оружия массового поражения в подразделениях. — М.: 1988.



# E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings



E-CONFERENCE  
SERIES